

Náměstek hejtmana LK Radek Cíkl v Senátu: Ministerstvo se v návrhu reformy snaží nechat černého Petra krajům

21. 02. 2012 13:10

Dokument - Reforma financování regionálního školství z pohledu krajů (předneseno v Senátu 20.2.2012)

Řada oblastí života v ČR nyní stojí na rozcestí a s ohledem na potřeby a možnosti budoucnosti je zapotřebí poněkud změnit nastavení parametrů jejich fungování. Jednou z takových oblastí je i regionální školství.

Zásadní pokles počtu dětí v posledních třiceti letech vyvolal nejen snížení kvality ve vzdělávání, ale logicky musel vyvolat i požadavek na změnu dosavadního způsobu financování českých škol.

Hlavním atributem změny navržené MŠMT je, že se potlačí role žáka jako dominantní financované jednotky výkonu. A přistoupí se k opuštění stávajícího striktně normativního systému financování „na žáka“ ve prospěch financování na třídu, jako na základní jednotku výkonu. Prosím, proč ne, ale ministerstvo by mělo městům a obcím, a také krajům předložit více stravitelný návrh.

Je známo, že většina krajů, majoritních zřizovatelů SŠ, vloni prošla projednáváním oborové i fyzické optimalizace škol. Přitom jsme reagovali především :

- na nepříznivý demografický vývoj (do SŠ se přelévá rychleji, než do ZŠ),
- na změny na trhu práce,
- na požadavek zvýšení kvality ve vzdělávání – personální i materiální (provoz a investice).

Z některých tehdy publikovaných článků, které téměř výhradně preferovaly jednotlivosti vytržené z kontextu a které byly často motivovány nikoliv společenskými, ale osobními zájmy, by se někomu mohlo zdát, že kraji navržené reformy obsažené v optimalizačních projektech byly nepromyšlené. Opak je pravdou. Celé aparáty odborníků z krajských resortů školství, za pomoci dalších odborníků a také krajských resortů dopravy připravovaly po řadu měsíců návrhy na změny a opatření. Uvádím to proto, že si dovedeme představit složitost implementace odborného i politického problému, kterým financování školství v současnosti je.

Komise Rady AKČR pro školství a sport se od září 2011, kdy byl poprvé nový model financování představen, tímto problémem již 2x zabývala a přijala usnesení, o kterých bylo MŠMT informováno.

Co nám na věci nejvíce vadí, je:

- že náběh změny financování není stanoven na začátek školního roku, kdy námi zřizované školy budou vědět, kolik žáků k nim nastoupí. A že není stanoveno žádné přechodné období,
- že do právních norem není zakotveno právo zřizovatele rozhodnout se, zda otevře obor s nedostatečně naplněným počtem přijatých žáků – jinak totiž bude docházet k zadlužování zřizovatelů bez možnosti jejich zásahu,
- že není sladěn způsob financování s jinými zákonnými úpravami týkajícími se kapacit tříd,

Některé školy i přes maximální snahu vlastní nebo zřizovatelů nemohou dosáhnout optimálního stavu počtu žáků ve třídě (např. střední školy s pouze uměleckými obory či s učebními obory). Situaci u středních škol ještě ztěžuje způsob přijímacího řízení, při kterém žák „putuje mezi školami“ a ředitel školy je povinen přijmout i nízký počet žáků.

- že návrh vůbec neřeší financování tříletých učebních oborů, které již byly ministerstvem školství nedávno v rámci současného financování velmi znevýhodněny. A to je přitom na stole dlouho opomíjená zásadní celospolečenská otázka – Kdo bude v budoucnu vytvářet hmotné hodnoty této země?
- že návrh nestanovuje, kdo bude krajům určovat, který obor je v jeho regionu prospěšný a který ne. Pokud jsou nyní kupříkladu v Moravskoslezském kraji preferovány hornické obory, v Olomouckém kraji zemědělské a v Plzeňském kraji strojírenské, tak to má asi svoji historickou i aktuální logiku. Měla by tedy být registrována specifika ve vazbě na aktuální požadavky průmyslu a trhu práce podle regionálních specifik.
- že návrh znevýhodňuje podmínky pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- že jsou i nadále rozdělovány přímé náklady na pedagogické a nepedagogické pracovníky – stát na jednu stranu dává v některých případech ředitelům škol neuvěřitelné pravomoci a na druhou stranu je nenechá řešit vnitřní personální politiku podle specifik a potřeb jednotlivých škol,
- že není respektována rovnost financování škol u všech zřizovatelů,

- že se má od příštího roku snížit celkový objem peněz pro regionální školství o 10 až 12 mld. korun – moderní stát má svými opatřeními řešit zlepšení podmínek ve školství a ne jen hasit blížící se ekonomický kolaps systému.

Jeden ze zásadních společných nedostatků návrhu MŠMT pro kraje, města i obce je v nepřihlížení k různému průměrnému platovému stupni pedagogů na jednotlivých školách. V případě stejné naplněnosti tříd ve škole s mladým pedagogickým sborem bude mít škola nadbytek finančních prostředků na platy. Naopak v případě staršího pedagogického sboru budou prostředky chybět. Tento problém nelze řešit ze dne na den.

Kraje, stejně jako města a obce jsou samosprávnými zřizovateli, kteří v žádném případě nemohou přistoupit na eventualitu přímého financování škol od MŠMT bez jejich vlivu. Bud' máme řízení státu decentralizované – třístupňové, nebo se tiše vracíme k centralizaci. Zásadně nepřijatelný pro samosprávy je i návrh MŠMT, že tzv. bezproblémové segmenty bude ministerstvo financovat školám na přímo a na problémové oblasti ponechá krajským úřadům pouze část prostředků přímých nákladů. Takového kočkopsa, který by vedl k destrukci části systému financování regionálního školství, musíme rezolutně odmítnout.

Současně to chápeme jako snahu ministerstva nechat „černého Petra“ krajům.

Ministerstvo školství jistě musí řešit složitý úkol, ale podle našeho názoru se nemůže zbavit odpovědnosti za dopracování návrhu změnu financování do přijatelné podoby.

Pracovníci MŠMT budou muset vyrazit do krajů nejen na odbory školství, ale i na odbory dopravy a při návrhu řešit a zohlednit dopravní obslužnost či jiným způsobem si vyjednat možnost dopravování dětí do základních škol ze vzdálenějších oblastí, pokud by mělo dojít ke snížení počtu základních škol.

Budou muset více konzultovat své návrhy před jejich zveřejněním se zástupci samospráv. V neposlední řadě se budou muset více seznámit i s problematikou odborných škol.

Ministerstvo nemůže požadovat na krajských úřadech výpočty dopadů změny financování, když stát poskytuje na výkon státní správy v regionech stále méně prostředků. Nemáme k tomu od navrhovatele změny ani dostatek údajů. Navíc má ministerstvo svoje vlastní analytické útvary a přímo řízené organizace, jako byl Ústav pro informace ve vzdělávání, nyní začleněný do MŠMT.

MŠMT, stejně jako to děláme i my v krajích, bude zřejmě muset počítat s přechodným obdobím. Samosprávy všech stupňů potřebují čas připravit se na případné zavedení nového modelu financování. Náhlá změna by mohla způsobit kolaps ve financování regionálního školství, případně dalších potřeb společnosti. Model, tak jak je nyní připraven, by totiž zasáhl i ročníky, které již byly přijaty do škol podle stávajícího systému financování. Parametry škol lze totiž měnit jen s velkými obtížemi, a to ještě v průběhu nejméně 3 – 4 let.

Nemohu samozřejmě tvrdit, že AKČR je apriori proti nějaké nové úpravě financování regionálního školství. Protože však řada zásadních otázek, které jsem uvedl, není doposud vyřešena, musíme v tuto chvíli ministerstvem školství navrhovaný model odmítnout. Důvodem je, že kromě jistých pozitiv nabízí bohužel více negativ.

Bc. Radek Cíkl (ČSSD), náměstek hejtmana Libereckého kraje a předseda Komise Rady AKČR pro školství a sport

(Předneseno 20. 2. 2012 v jednacím sále Senátu ve Valdštejnském paláci v Praze při veřejném slyšení Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice.

Slyšení se konalo se za odborné podpory Svazu měst a obcí ČR, Sdružení místních samospráv a Spolku pro obnovu venkova ČR a řešilo téma Financování regionálního školství.)